

Thai Language Learning and Life Choices of the Pga K'nyau People

Wichayaphon Thongsi-on¹ and Kanjana Laochockchaikul^{2*}

^{1,2} College of Innovation, Thammasat University

* Corresponding author. E-mail: kan_lao@tu.ac.th

ABSTRACT

This qualitative research analyzed 1) perspectives and opinions on Thai language learning; and 2) related problems and obstacles affecting life choices of the Pga K'nyau people. A case study was done of Ban Tado Kwi, Tha Song Yang District, Tak Province. Data was collected by in-depth interview and observation from 11 key informants, comprising teachers, parents, and students.

Results were that the Pga K'nyau people realized the importance of the Thai language as social capital offering potential opportunities for education, stable careers, and access to state welfare rights. In a multicultural adaptation, communication with the outside world was in Thai language, while traditional lifestyles were conducted in the local dialect. Nevertheless, three significant structural learning obstacles persisted: 1) linguistic, with first language interference impacting reading and writing skills; 2) family economics, forcing students to exchange schooling for agricultural labor; and 3) educational management, due to staff and teaching material shortages for educating Thai as a second language pupils. These findings suggest that learning achievement impediments are not learner-caused, but derive from an infrastructure not meeting the current context. Therefore, educational management policy should be adjusted to respect ethnic sensitivities, reduce inequality, and expand community social opportunities.

Keywords: Pga K'nyau, Ethnic Group, Thai Language Learning, Life Choices

การเรียนรู้ภาษาไทยต่อทางเลือกในวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ

วิษณุพร ทองสีอ่อน¹ และ กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล^{2*}

^{1,2} วิทยาลัยนวัตกรรมการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* Corresponding author. E-mail: kan_lao@tu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษามุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาไทย และ 2. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีผลต่อทางเลือกในวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ ทำการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านกรณีศึกษาหมู่บ้านตะไต้ก้อย อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 11 คน ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์เป็นหลัก

ผลการวิจัยพบว่า ชาวปกากะญอตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยในฐานะ “ทุนทางสังคม” และใฝ่ใฝ่ทางการศึกษา การประกอบอาชีพที่มั่นคง และการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการรัฐ โดยมีการปรับตัวแบบพหุวัฒนธรรมที่ใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารกับโลกภายนอกควบคู่กับการธำรงรักษาภาษาถิ่นในวิถีชีวิตดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ยังเผชิญอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยทางภาษาศาสตร์ จากการแทรกแซงของภาษาแม่ที่ส่งผลต่อทักษะการอ่านและการเขียน 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่บีบบังคับให้ผู้เรียนต้องออกจากระบบการศึกษาเพื่อช่วยงานเกษตรกรรม และ 3) ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา ที่ขาดแคลนบุคลากรและสื่อการสอนที่เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้เกิดจากตัวผู้เรียน แต่เกิดจากโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สอดคล้องกับบริบท จึงจำเป็นต้องมีการปรับนโยบายการจัดการศึกษาที่เข้าใจความละเอียดอ่อนทางชาติพันธุ์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและขยายโอกาสทางสังคมให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ: ปกากะญอ, กลุ่มชาติพันธุ์, การเรียนภาษาไทย, ทางเลือกในชีวิต

© 2026 JISSD: Journal of Integration Social Sciences and Development

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากกว่า 70 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีอัตลักษณ์ภาษา และภูมิปัญญาที่เฉพาะตัว ทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งให้ความสำคัญต่อการสร้างความเป็นธรรม ความเท่าเทียม และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในความแตกต่างก็มีความท้าทายและพัฒนาการมาโดยลำดับ ดังจะเห็นผ่านความเคลื่อนไหวของนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยที่ผ่าน ๆ มา ตั้งแต่มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2553 เรื่อง แผนนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยง (วรัญญา เดชคำฟู, 2567) จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 70 ซึ่งระบุว่าถึงสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ว่า รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน (ทัศนีย์ ประกอบบุญ, 2564)

ทว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมากไม่น้อยยังคงเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ โดยเฉพาะด้าน “การศึกษา” ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานอยู่จำนวนมากเช่นจังหวัดตากและหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตคือ กลุ่มชาวปกากะญอ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรจำนวนมาก เฉพาะในเขตของจังหวัดตากก็มีไม่น้อยกว่าหลายหมื่นครัวเรือน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก, 2556)

ปกากะญอ หรือ กระเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูลทิเบต-พม่าในการสื่อสาร มีถิ่นกำเนิดเดิมอยู่ทางตอนใต้ และอพยพมาอยู่บริเวณชายแดนไทยและพม่า ในปัจจุบันชาวปกากะญออาศัยอยู่ในพื้นที่สูงของหลายจังหวัด เช่น

เชียงใหม่ ตาก และแม่ฮ่องสอน ในคำเรียกขานของทางราชการคำว่า “กะเหรี่ยง” มักถูกใช้เป็นการรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยที่ประกอบไปด้วยกะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงบะเว และกะเหรี่ยงตองสูง ส่วนคำว่า “ปกากะญอ” เป็นชื่อที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอใช้เรียกตัวเอง มีความหมายว่า “คน” สะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีของชาติพันธุ์มากกว่าคำเรียกจากคนภายนอก เช่น กะเหรี่ยง หรือ ยาง ซึ่งเรียกโดยคนภายนอกและมีนัยเชิงลบในการด้อยค่า หรืออาจลดทอนคุณค่าบางบริบท ซึ่งชาวปกากะญอมีวัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิตที่มีความหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2567)

แม้รัฐไทยให้ความสำคัญ และพยายามแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้วยแนวทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.) เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่ยังคงพบอุปสรรคสำคัญคือ “กำแพงภาษา” เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวปกากะญอมีความเชื่อมโยงกับการพึ่งพาธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการถ่ายทอดองค์ความรู้จากคนในครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก รวมไปถึงการใช้ภาษาของกลุ่มเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2567) ทำให้การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งถือเป็นภาษาที่สองเป็นเรื่องท้าทาย ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมไปถึงโอกาสในการประกอบอาชีพนอกชุมชนของชาวปกากะญอ

การศึกษานี้ให้ความสนใจศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีผลต่อทางเลือกในการดำเนินชีวิตของชาวปกากะญอ ผ่านกรณีศึกษา ชุมชนชาวปกากะญอ หมู่บ้านตะดักุ่ย อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นชุมชนปกากะญอที่อพยพมาจากห้วยอูระโกร เนื่องจากประสบปัญหาทางด้านการเกษตร มีความลำบากในการคมนาคม และขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค ชาวปกากะญอจึงอพยพหาถิ่นฐานใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ชาวปกากะญอในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่มักจะประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าวหรือพืชผักเพื่อบริโภค รวมไปถึงรับจ้างทั่วไป ภายในหมู่บ้านได้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 (ธนากร หน่อแก้ว, 2563) ทำให้นักเรียนที่ต้องการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาต้องเดินทางไปยังพื้นที่อื่น ส่วนเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา จะเลือกเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยทำงานในภาคเกษตรกรรมร่วมกับครอบครัว ในขณะที่บางคนเลือกประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น การฝึกมวยในค่ายมวยศูนย์กีฬาห้วยต้ม ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

การศึกษานี้มุ่งหวังว่า กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งนี้จะสร้างความเข้าใจผ่านมุมมอง และความต้องการของชุมชนชาติพันธุ์ได้อย่างรอบด้านขึ้น เพื่อช่วยถมช่องว่างทางการศึกษา ด้วยการค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมทักษะและจัดการศึกษาที่จะเป็นกุญแจสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเข้าใจ และขยายโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวปกากะญอให้เท่าทันต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงของสังคม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเข้าใจมุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาไทยในวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีผลต่อทางเลือกในวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่ศึกษาคือ หมู่บ้านตะดักุ่ย หมู่ที่ 2 ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนรวมทั้งสิ้น 11 คน ได้แก่ ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่

ฟ้าหลวง” บ้านตะไต้กัญ (ศศข.) ผู้ปกครอง และ นักเรียนในหมู่บ้านตะไต้กัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งจากผู้จัดการเรียนการสอน ผู้ปกครอง ซึ่งมีบทบาทในการตัดสินใจในเรื่องการเรียนการสอน และผู้เรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม พร้อมทั้งจดบันทึกภาคสนาม เพื่อบันทึกพฤติกรรมการใช้ภาษาและบรรยากาศการเรียนรู้ และ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและกึ่งโครงสร้าง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับประเด็นมุมมอง และความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ และใช้ภาษาไทยในวิถีชีวิตชาวปกากะญอ ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนรู้และใช้ภาษาไทยในวิถีชีวิตชาวปกากะญอ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงานวิจัยและนโยบายรัฐที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามและการสังเกตวิถีชีวิตในชุมชน การศึกษาวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - พฤศจิกายน พ.ศ.2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการบันทึกภาคสนามมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ เพื่อสรุปผลและอภิปรายผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ดำเนินการศึกษาโดยนำเอากรอบแนวคิดทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยา และการศึกษา มาสร้างกรอบในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาไทยของชาวปกากะญอ ผ่านกรณีศึกษา บ้านตะไต้กัญ ผ่านมุมมองหลัก 2 ประการที่เชื่อมโยงกัน คือ แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เป็นฐานในการทำความเข้าใจตัวตนของชาวปกากะญอ โดยมองว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ก่อร่างสร้างตัวผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) และมีความสั่นไหวสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ กรอบแนวคิดนี้ช่วยในการพิจารณามุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาไทยของชาวปกากะญอ เพื่อเข้าใจกระบวนการต่อรองและปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ การให้คำอธิบายต่อการเลือกที่สัมพันธ์กับบริบทและความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้อง และ แนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมและการศึกษา มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาทของภาษาไทย ในฐานะเครื่องมือในการเลื่อนสถานะทางสังคม (Social Mobility) มิใช่เพียงเครื่องมือในการครอบงำทางวัฒนธรรมของรัฐ และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของชาวปกากะญอ เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทยของชาวปกากะญอที่ไม่ได้เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างระบบการศึกษา และปัจจัยทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาที่เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ในพื้นที่หมู่บ้านตะไต้กัญ สามารถจำแนกผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อเข้าใจมุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาไทยในวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ ผลการวิจัยพบว่า ชาวปกากะญอในพื้นที่ศึกษาไม่ได้ปฏิเสธการเรียนรู้ภาษาไทย ทั้งยังมองเห็น “คุณค่า” ของภาษาไทยในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ภาษาไทยในฐานะใบเบิกทางสู่อนาคต โดยกลุ่มครูผู้สอน มองว่าภาษาไทยเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ เพราะเป็นกุญแจสำคัญในการเปิดประตูสู่โอกาสที่เหนือกว่าการดำรงชีวิตในชุมชน เช่นที่ครูผู้สอนต่างเน้นย้ำนัยที่แสดงให้เห็นว่า ถ้านักเรียนสื่อสารภาษาไทยได้ดี จะมีโอกาสมากขึ้นไม่ว่าจะในเรื่องการไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือการประกอบอาชีพและการจ้างงานที่นำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับมุมมองของกลุ่มผู้ปกครองที่มีความคาดหวังให้บุตรหลานมีความเชี่ยวชาญภาษาไทย เพื่อที่จะสามารถเรียนจบในระดับปริญญาและมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลายกว่ารุ่นพ่อแม่ โดยเฉพาะอาชีพราชการหรือการเข้าไปทำงานในเมือง ซึ่งต้องใช้ภาษาไทยในการแข่งขันกับ

คนภายนอก ส่วนกลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่มองว่าการเรียนภาษาไทยเชื่อมโยงกับความฝันส่วนตัว เช่น อยากรับราชการ หรือการทำงานที่มีรายได้ดี ซึ่งต้องใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยที่คล่องแคล่ว

1.2 ภาษาไทยในฐานะเครื่องมือเพื่อเอาตัวรอดในสังคม ดังเช่นผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่สะท้อนประสบการณ์จริงจากการไปทำงานรับจ้างนอกพื้นที่ว่า การพูดภาษาไทยได้ทำให้นายจ้างเกิดความเชื่อถือและจ้างงานง่ายขึ้น ในทางกลับกัน หากสื่อสารไม่ได้จะถูกเอาเปรียบ การรู้ภาษาไทยในมุมมองนี้จึงเป็นเสมือนเกราะป้องกันและเครื่องมือในการเจรจาต่อรองเมื่อต้องติดต่อกับภายนอก ไม่ว่าจะในการทำงาน หรือการไปรับบริการของหน่วยงานภาครัฐ หรือโรงพยาบาล ส่วนในมุมมองของนักเรียนมองว่า ภาษาไทยช่วยสร้างความมั่นใจในการเข้าสังคมใหม่ ๆ นอกหมู่บ้าน ทำให้กล้าแสดงออกและไม่รู้สึกแปลกแยก

1.3 แม้มุมมองที่สะท้อนของทุกฝ่ายจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาไทย แต่ชุมชนก็ยังสะท้อนทัศนคติสำคัญว่าการรักษา “ภาษาปกากะญอ” ไว้เป็นภาษาหลักในครัวเรือนและพิธีกรรมก็มีความสำคัญมากเช่นกัน เช่นทัศนคติที่นักเรียนบางส่วนสะท้อนมุมมองว่า หากใช้ชีวิตอยู่แต่ในหมู่บ้าน ภาษาไทยก็แทบไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้ภาษาใด ๆ ในชีวิตประจำวันนั้น ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของคู่สนทนาและสถานที่ ผู้ใช้ภาษาเองก็มีการตัดสินใจเลือก และมีความประนีประนอมต่อประโยชน์ในการใช้งาน มากกว่าที่จะมองว่าเป็นการถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีผลต่อทางเลือกในวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ ผลการวิจัยพบว่า แม้ทุกฝ่ายจะตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาไทย และให้การสนับสนุน แต่กระบวนการเรียนรู้ภาษาไทยในชุมชนชาวปกากะญอเองก็เผชิญกับอุปสรรคจากปัจจัยต่าง ๆ คือ

2.1 ปัจจัยด้านผู้เรียนและปัจจัยทางภาษา เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาปกากะญอเป็นภาษาแรก หรือภาษาแม่ เมื่อต้องเรียนภาษาที่สองคือ ภาษาไทย ทำให้เกิดปัญหาความสับสนในโครงสร้างประโยค การออกเสียงพยัญชนะบางตัว และการสะกดคำในภาษาไทย ซึ่งมีความซับซ้อนกว่าภาษาปกากะญอ ทำให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนและการอ่าน ทำให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ขาดความมั่นใจ และความคล่องแคล่วในการสื่อสาร จนส่งผลทำให้นักเรียนไม่กล้าพูดภาษาไทยกับคนแปลกหน้า หรือแม้แต่กับครูในบางครั้ง เพราะกลัวพูดผิด ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคปิดกั้นการเรียนรู้

2.2 ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งมักเป็นครอบครัวที่ทำการเกษตร นักเรียนหลายคนต้องขาดเรียนบ่อยครั้งเพื่อไปช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนา หรือบางรายต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานตามความจำเป็นของครอบครัว ทำให้โอกาสในการเรียนรู้ภาษาไทยขาดความต่อเนื่อง ผู้ปกครองส่วนใหญ่สื่อสารภาษาไทยได้น้อยมาก ไม่สามารถช่วยสอนการบ้านหรือทบทวนบทเรียนให้ลูกที่บ้านได้ ภาระการสอนภาษาไทยจึงตกอยู่ที่ครูเป็นหลัก เมื่อนักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องตามไปด้วย

2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับความขาดแคลนบุคลากรในการจัดการศึกษาและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ฯ (ศศช.) มีครูประจำการเพียง 2 ท่าน แต่ต้องดูแลนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เข้มข้นหรือดูแลรายบุคคลได้อย่างทั่วถึง รวมถึงสื่อการเรียนรู้ส่วนใหญ่ออกแบบมาสำหรับเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ทำให้ยากเกินไปในในการทำ ความเข้าใจสำหรับเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง ส่งผลให้ครูต้องออกแบบและประยุกต์ใช้สื่อท้องถิ่นหรือภาพประกอบเพื่อช่วยสื่อสารด้วยตนเอง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชาวปกากะญอ บ้านตะโด้กู่ย ทั้งครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีมุมมองสอดคล้องกันว่าภาษาไทยเป็น “เครื่องมือ” ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพชีวิต การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพที่มั่นคง โดยไม่ได้มองว่า ภาษาไทยจะเข้ามาทำลายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ แต่มองว่าเป็นทักษะที่จำเป็นต้องมีควบคู่ไปกับการรักษาภาษาถิ่นเพื่อใช้สื่อสารและต่อรองกับสังคมภายนอก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บริบททางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชุมชนต้องพึ่งพาทรัพยากร บริการภาครัฐ และการจ้างงานจากภายนอกมากขึ้น การมีความสามารถทางภาษาไทยจึงเปรียบเสมือนใบเบิกทางที่ช่วยสร้างความมั่นใจและความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับ คณิงนิจ วรรณประภา (2552) ซึ่งศึกษาเรื่องการเรียนภาษาไทยของชาวลีซู บ้านปุยคำ จังหวัดเชียงราย พบว่า ภาษาไทยเป็นองค์ประกอบหลักของการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ ซึ่งกลุ่มชาวลีซูก็ให้ความสนใจเรียนรู้เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรและโอกาสทางเศรษฐกิจ และยังมี

สอดคล้องกับ เบญจพร อินทร์งาม (2551) ที่ศึกษาความคิดเห็นต่อเรื่องการศึกษาต่อของชาวปกากะญอ กรณีศึกษาบ้านเซโดชา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวปกากะญอให้ความสำคัญกับการศึกษาและภาษาไทยเนื่องจากมองว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวของชุมชนชาติพันธุ์เอง ซึ่งต้องเกิดขึ้นท่ามกลางการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ ตลอดจนกระแสการพัฒนาศักยภาพใหม่ ตลอดเวลาในกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนใช้ภาษาปกากะญอควบคู่กับภาษาไทยเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น โดยเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต เช่น การทำไร่และพิธีกรรมต่าง ๆ แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของอภิชาติ ไชยกาล วรวรรณ เหมชะญาติ และ สร้อยสน สกลรักษ์ (2561) ที่ชี้ว่าการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองควรใช้ภาษาแม่เป็นสื่อกลางเพื่อลดความกังวล เพิ่มความมั่นใจ และยังคงรักษาอัตลักษณ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ การที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบุตรหลานให้ใช้ภาษาไทย เนื่องจากมองว่าความสามารถทางภาษาเป็นค่านิยมด้านการศึกษาและเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการปรับตัวในสังคมภายนอก ซึ่งคล้ายกับชุมชนชาติพันธุ์อื่นที่มองภาษาไทยเป็นสะพานเชื่อมไปสู่โอกาสใหม่ ๆ จึงจะเห็นได้ว่า ภาษาไทยในหมู่บ้านตะไคร้จุกยังไม่ใช่เพียงภาษากลางเพื่อการสื่อสาร แต่เป็นส่วนหนึ่งของความหวังและอนาคตของคนในชุมชน ขณะเดียวกัน การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมช่วยให้อาษาไทยและภาษาปกากะญออยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ใช้ในการศึกษาในเรื่องความสำคัญของภาษาไทยและสะท้อนลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ตะไคร้จุกที่สามารถผสมผสานสองภาษาเข้าด้วยกันทั้งในโรงเรียนและในชีวิตประจำวัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเรียนรู้ภาษาไทยเกิดจากความแตกต่างของโครงสร้างทางภาษาโดยนักเรียนมักสับสนในการสะกดคำและเรียงประโยคเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ รวมถึงปัญหาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ทำให้เด็กต้องหยุดเรียนเพื่อช่วยผู้ปกครองทำงาน ผู้เรียนขาดความเข้าใจและแรงจูงใจ ประกอบกับปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวที่มีฐานะยากจน ทำให้โอกาสในการฝึกฝนภาษามีจำกัด และข้อจำกัดด้านทรัพยากรของโรงเรียนที่ขาดแคลนครูและสื่อการสอนที่เหมาะสมจากระบบการจัดการศึกษาที่ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของสุภานดา ทิพยะพร (2561) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับการศึกษาของชาวปกากะญอ กรณีศึกษาบ้านป่าคานอก จังหวัดเชียงใหม่ และพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งความขาดแคลนทางการเงินทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถสนับสนุนบุตรหลานได้เต็มที่ ส่งผลให้เด็กต้องหลุดจากระบบการศึกษาหรือขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานของ พิสิษฐ์ วัฒน บัวกนก และคณะ (2561) ซึ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ในจังหวัดลำปาง พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักเพียงอย่างเดียวเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางแก้ไขคือการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เริ่มจากภาษาแม่แล้วค่อยเชื่อมโยงสู่ภาษาไทย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้ภาษาไทยไม่ได้มาจากตัวผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากบริบทครอบครัว เศรษฐกิจ ความแตกต่างด้านภาษา รวมถึงรูปแบบการสอนที่ยังไม่ตอบสนองต่อผู้เรียน การพัฒนาทักษะภาษาไทยจึงควรดำเนินการร่วมกับการใช้ภาษาแม่ และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ใช้ในการศึกษา พบว่าผลการศึกษามีความสอดคล้องกัน ทั้งในด้านผลกระทบจากเศรษฐกิจครอบครัว ช่องว่างทางภาษา และความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนภาษาไทยในพื้นที่ชาติพันธุ์มีความท้าทายเฉพาะตัวที่แตกต่างจากพื้นที่ทั่วไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการเรียนรู้ภาษาไทยต่อทางเลือกในวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางสังคมและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกระแสการพัฒนาศักยภาพและสถานการณ์ในสังคมสมัยใหม่ ดังจะเห็นได้ว่า ชาวปกากะญอที่ชุมชนบ้านตะไคร้จุก ทั้งกลุ่มครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ต่างมีมุมมองที่สอดคล้องกันว่า “ภาษาไทย” เปรียบเสมือนทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต เป็นกุญแจสำคัญหรือใบเบิกทางที่จะช่วยเปิดประตูสู่โอกาสในการเลื่อนสถานะทางสังคม ช่วยให้นักเรียนหลุดพ้นจากความยากลำบากในภาคเกษตรกรรมไปสู่การประกอบอาชีพที่มั่นคงกว่า เช่น การรับราชการ หรือการทำงานในเมือง นอกจากนี้ ภาษาไทยยังทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันทางสังคมที่ช่วยให้พวกเขาสามารถ

เจรจาต่อรอง เข้าถึงการให้บริการตามสิทธิและสวัสดิการของรัฐ และการไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบเมื่อต้องติดต่อปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก โดยการยอมรับภาษาไทย เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางภาษาของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่นในพื้นที่ส่วนตัวและพิธีกรรม สะท้อนถึงวิถีการปรับตัวแบบพหุวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

อย่างไรก็ตาม แม้จากการศึกษาจะชี้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีความสนใจและความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ภาษาไทยเพียงใด แต่ในทางปฏิบัติพบว่า การเรียนรู้ภาษาไทยยังมีปัญหาในหลายมิติ ทั้งด้านภาษาศาสตร์ ที่นักเรียนต้องเผชิญกับสภาวะการแทรกแซงของภาษาแม่ ที่ทำให้เกิดความสับสนในการแยกแยะเสียงพยัญชนะ โครงสร้างประโยค และการสะกดคำ ส่งผลให้ทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยซึ่งมีความซับซ้อนกว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และฐานะของครอบครัว ที่ทำให้นักเรียนต้องถูกบังคับออกจากระบบการศึกษา ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการจัดการศึกษาในพื้นที่ การขาดแคลนทรัพยากรด้านการศึกษา และการขาดแคลนสื่อการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยจึงไม่ได้เกิดจากการขาดความพยายามหรือความไม่สนใจของคนในชุมชน แต่เกิดจากโครงสร้างพื้นฐานและระบบการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้อง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนนโยบายและการสนับสนุนที่เข้าใจความละเอียดอ่อนทางชาติพันธุ์ เพื่อเปลี่ยนอุปสรรคเหล่านี้ให้กลายเป็นโอกาสที่เท่าเทียมกันในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการพัฒนาาระบบข้อมูลและบริการภาครัฐให้รองรับภาษาถิ่น เช่น เอกสาร คู่มือประชาชน หรือสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐในภาษาปกากะญอ เพื่อให้คนในชุมชนเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ เกษตร สวัสดิการ หรือสิทธิพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากความไม่เข้าใจภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

1.2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาอาสาสมัคร หรือองค์กรพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อเข้าไปช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน หรือพัฒนาการเรียนการสอนเพิ่มเติมในชุมชนชาติพันธุ์ได้อย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เพิ่มจำนวนและความหลากหลายของผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ หรือเยาวชนที่ทำงานนอกพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงความเข้าใจและมุมมองที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาไทยในชุมชนชาติพันธุ์ให้ครบถ้วนมากขึ้น

2.2 ศึกษาการใช้ภาษาไทยของชุมชนปกากะญอในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาไทยและคุณภาพชีวิตในบริบทต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นทั้งจุดร่วม ความแตกต่าง และองค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาในชุมชนชาติพันธุ์

เอกสารอ้างอิง

- คณินิจ วรณประภา. (2552). *การเรียนรู้ภาษาไทยของชาวเขา : กรณีศึกษา (ชนเผ่าลีซู) บ้านบุยคำ หมู่ที่ 14 ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ทัศนีย์ ประกอบบุญ. (2564). “รัฐธรรมนูญ” กับการมีอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2568 จาก <https://theactive.thaipbs.or.th/read/ethnic-rights-and-constitution>
- ธนากร หน่อแก้ว. (2563). *ความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศคช.)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2568 จาก <https://northnfe.blogspot.com/2020/08/ED256301.html>
- เบญจพร อินทร์งาม. (2551). *ความคิดเห็นต่อเรื่องการศึกษาคู่ของชาวปกากะญอ: กรณีศึกษาบ้านเซโดชา หมู่ที่ 9 ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- พิสิทธ์ ฌอน บัวกนก, สุจิตรา ปันดี, สุวรรณี เครือพึ้ง และเบญจมาศ พุทธิมา. (2562). แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลเสริมกลาง อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 12(1), 79-93.

- วรัญญา เดชคำฟู. (2567). *มติ ครม. 3 ส.ค. 2553 “แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง” ก้าวสำคัญสู่ “พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง”*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2568 จาก <https://imnvoices.com/?p=5045>
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2567). *ปกากะญอ*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568. จาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/187/>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). *วิถีวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอ จังหวัดตาก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2568 <https://www.finearts.go.th>
- สุภานดา ทิพยะพร. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับการศึกษาของชาวปกากะญอ: กรณีศึกษาบ้านป่าคานอก หมู่ที่ 11 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- อภิรดี ไชยกาล, วรวรรณ เหมชะญาตี และสร้อยสน สกลรักษ์. (2561). การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. *Journal of Mekong Societies*. 14(1), 109-132.